

Szerkesztőségi iroda:

Főutca 186. sz. — Ide intézendő minden a lap szellemi részére vonatkozó közlemény.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadó hivatalban Nagy Ferenc könyvkereskedésében Gyulán.

Hirdetések díja: Egy négy hasábos Garmondsor 5 kr. — Bélyegdíj 30 kr.

BÉKÉS

Megjelenik hetenként egyszer minden vasárnap.

Előfizetési feltételék:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Az előfizetések bérmentesített levelekben a lap kiadó hivatalához intézendők.

politikai, gazdasági és ismeretterjesztő hetilap.

Batthyány Lajos emlékére adakoztak: Ambrus Lajos 5 frt, Kertay Zsigmond 5 frt, Kliment Gyula 5 frt, Ormos János 5 frt, Kis János 2 frt, Németh Antal 2 frt, Endrefi Károly 1 frt, Ferentzy Alajos 1 frt, Feller Manó 1 frt, Filláry János 1 frt, Fónagy Károly 1 frt, Farkas Zsigmond 1 frt, Herberth Antal 1 frt, Kéblóczy Lajos 1 frt, Léderer Lajos 1 frt, Mojsisovics Vilmos 1 frt, Paulovycz Béla 1 frt, dr. Stiasny Miksa 1 frt, Urbanecz Vilmos 1 frt, Wallfisch Bernát 1 frt, Parti Ferencz 50 kr.

E szerint befolyt eddig, a múlt számban kimutatott 5 frttal együtt összesen 43 frt 50 kr.

Néhány szó az adóügyhöz.

II.

Még valamit az adó kezeléstről.

Az adókönnyítéséhez sokat conferál, az állam érdekének helyes felfogása, a törvény iránti tisztelet, vagyis a polgári kötelesség érzete. — A ki tudja vagy tudni akarja, hogy az alót felelős hazai kormány kezébe szolgáltatja, szívesebben, és így könnyebben viszi e terhet, mint ha nem tudja kinek, mi célra fizeti azt.

A nép, az abszolút kormány alatt elég alkalmat nyert az adófizetéstől elidegenedni, — akkor adót nem fizetni, nem volt hiba; — e tanból az 1861-ik évben minnyájan nyilvános vizsgát tettünk, mint tudjuk, fényes eredménnyel. Ki képes egy egész éjen át, zajos multság közben hallott egy s ugyanazon nótá hangjait a következő napokban úgy elfelejteni, hogy annak utóhangjai, akaratlanul is ne zúgjanak füleiben? — kivált, ha bár nyugodt állapotban, hegedű pengést hall ablaka alatt! — Sokan lehetünk, kik az előbbi idők mámorától elkábultva, — mert mi tagadás benne, bizony még most sem vagyunk rendes kedély állapotunkban, — ösztönszerűleg vetegetjük magunkban a kérdést: fizetni? nem fizetni? — Ez az állapot pedig, hej, de fokozza az adófizetés súlyát! —

Kedvetlenül érinti az adófizetőket, az adó hátralék utáni kamat fizetés. — Mi célból követeltetnek a kamatok? azért-e hogy az állam ne károsodjék, mennyiben ő a hátralékban maradt tartozásaitól szintén kamatokat fizet, a vagy hogy a kamatok, az adókat, fizetési kötelességekre serkentésük? — Igaz hogy az államnak, már csak hitelünk fentartása tekintetéből is, hátralékban maradnia nem lehet, de erre, egy erős tartalék pénztár szolgálhat, s állhat rendelkezés alatt. — Az utóbbi kérdést illetőleg, már magában azon erős feltétel, hogy az adó, országsszerre négy egyenlő részletben fizetessék, igen nehezen végre hajtható. — Kereskedelmi, iparos városokban, hol az adózó mindennap pénzt forgat kezében, nemcsak méltányos, de az adózóra nézve is előnyös, hogy az, évnegyedenként pontosan fizesse adóját. — De, hol az adózók tömege, földmivelő gazdákból áll, kiknek egyszer van egy évben termésük, készpénzt csak olykor látnak, igen nehéz feladat, negyedenként fizetni az adót. — Az adózó, ha van pénze, szívesen lefizeti adóját egyszerre, a nélkül hogy az előre fizetett öszvegtől kamatot kívánna, ő erre kevés súlyt fektet; de ha ő, nem szándékos mulasztás miatt a fizetéssel kissé elkésik, s késedelmi kamat fizetésre szorítottatik, ezt érzékeny büntetésnek veszi, mely legtöbb esetben

az ő ambícióját is sérti. Hagynánk meg tehát a népet, az ő ambíciójában, legalább addig, míg ez ambíció nemes; ne készítsük pozitív törvényekkel polgári kötelessége teljesítésére addig, míg ártatlanságában, erkölcsi érzete által kormányoztatik; — fordítsuk figyelmünket inkább arra, hogy ez erkölcsi érzet minél mélyebb, minél tartósabb gyökeret verjen a nép szívében; — mennyire lehet kerüljük a költséges és kellemetlen végrehajtás útját, mely csak ingerültség élesztésére szolgáltat alkalmat. De hát minek ez a idealizálás? mondja a szíves olvasó; hisz az államnak, az adófizetés felakadása, s így pénzühiánya esetében, kormányzatában mulhatlanul felkell akadnia, — hisz ha a nép rendesen fizetne, — de nem teszi! — Az igaz, hogy nem teszi, de a hiba nem a népben, hanem talán inkább a rendszerben keresendő.

Már a régiebb világban is az adóügy a megyékben kezeltetett, — a bírák helységenként nem voltak magokra hagyatva, hanem a megye tisztviselői, a járási szolgabírák által támogatattak; az erélyes adó behajtásra, személyes érintkezés folytán ösztönöztettek. — Ugy volt ez még a Bach korszak kezdetében is, és folyt is az adó, a nélkül hogy arra végrehajtást kellett volna használni. Már 1861-ben az adófizetés általános megtagadása korszakában, a politikai hatóságok közegek, nemcsak hogy magok vissza vonultak, sőt az előljárókat is eltiltották az adóbehajtáshoz segédkezek nyújtásától. Ekkor az egész adóügy, a pénzügyi közegek kezébe került, — ezek az országban magok kezére külön kormányzati rendszert alapítottak külön hatósággá nőtték ki magokat. E rendszer átment a provisorium korszakába. A helység előljárói keletlenül jártak el az adóbehajtás körül mert természetes hatóságuk, a megyék, s ezek tisztviselői, a szolgabírák által kevésbé gyámoltattak; sőt átjött e rendszer, kevés változással, a jelenlegi alkotmányos korszakba is. — A régi rendszer emberei, eredeti hatáskörükkel állanak most is az adóbehajtás élén; a megyék, a szolgabírák, valljuk meg az igazat, most is nagyon szenvedőleg viseltetnek az adóbehajtás körül. Csoda-e, ha a község bírája, érezve a kormánygyeplő túlgulását, miután az ez úton szereshető érdemeit senki tudomásul nem veszi; miután közvetlen felsőbbségének, ösztönül, s erkölcsi támogatásul szolgáló elismerésével ugy sem találkozik, — választói előtt, népszerűségét kockáztatni nem akarja? — Innen van, hogy az adó, csak végső esetben, végrehajtás alkalmazása mellett fizetetik. — Legyen tehát az adóügy, felelősség mellett a megyékre ruházva, legyen a község bírája a szolgabírónak, a szolgabíró az alispánnak, az alispán a kormánynak felelős, és biztosak lehetünk benne, hogy ugy a késedelmi kamatok, mint a végrehajtás alkalmazása feleslegessé válik.

Türelemmel várjuk a megyék és községek rendezését, mert ezeknek célszerű, a felelős kormányformának megfelelő rendezésétől feltételezzük alkotmányos kormányzatunk megszilárdulását, az épület betetőzését, melyben, adja Isten, minnyájan boldogul és megelégedetten élhessünk! —

Békésmegye közönségének üdvözlő levele báró Wenckheim Béla volt belügyminister urhoz.

Nagyméltóságú báró és val. belső titkos tanácsos ur!

Sokkal közelebb esik az idő, melyben Nagyméltóságod Békésmegye főispáni méltóságát legutolszór viselé, és ennél fogva sokkal közelebb eső ama bensőbb viszony, mely e megye közönsége és Nagyméltóságod kiváló személye között fennállott — semhogy ezen idők viszfénye szívünk bensejét a visszaemlékezés melegével ne töltene el.

De nemcsak a legutóbbi idők kapcsolata műveli ezt bennünk: Nagyméltóságod fényes közéleti pályájának nagy része Békésmegye nevével mintegy szorosán egybefüggve áll; elkezdve onnan, hol Nagyméltóságod mint e megye tisztviselője a közélet terére lépett, s azon, évek hosszú során át a politikai szabadelviség zászlaja alatt fokoként haladt előre addig, míg ő Felsőge bizalma az ország kormánya egyik vezérállására, a magyar kir. belügyministerség-re emelte fel.

Az évek hosszú láncolata — mondjuk — jelzi ama közelebbi viszonyt, mely e megye és Nagyméltóságod között fennállott; az évek hosszú láncolatának műve az, hogy méltó elismerés és őszinte tisztelettel tekintünk Nagyméltóságod maradandó honfiumi érdemeire ugy ma, mint minden időben ez előtt is.

Azon alkalomból, hogy Nagyméltóságod a belügyministeri tárcától megválva a magánélet csendjébe vonult vissza; azon alkalomból, hogy az országos ügyek vezetésétől visszalépve, a zajtalanabb magánélet körében keres pihenést az országos gondok fáradalmi után, s ismét közvetlen közelünkbe jöven, Nagyméltóságodat újból a magunkénak vallhatjuk: a legbensőbb tisztelettel s a multak reánk nézve nagybecsű emlékeiből származó ragaszkodással keressük fel Nagyméltóságodat, kifejezést adván azon elismerésünknek, melyet Nagyméltóságod kiváló személyisége, törhetlen hazafisága és mint a szabadelvű eszmék egyik vezérfia iránt keblünk mélyén mindenkor tápláltunk, s melyet a mai napig is ott hiven őrizünk.

Fogadja Nagyméltóságod kegyesen Békésmegye közönsége érzelmeinek ezen nyilatkozatát s kérjük, legyen meggyőződve, hogy Békésmegye közönsége legszebb feladatát teljesíti, midőn a közösen szeretett haza egyik kiváló férfiához — kit egyuttal büszkén megyéje fiának is vallhat — tisztelete és elismerése szívből jövő szózatával közeledik.

Fogadja Nagyméltóságod egyuttal legbensőbb örömünk és szerencse kívánataink kifejezését a felett is, hogy a közelebb reá mért súlyos betegségből a gondviselés által veszélyen kívül helyzetett s megrendült egészségi állapota kedvezőbb fordulatot véve, mindnyájunk őszinte örvendezésére újból helyre állott.

Tartsa meg Nagyméltóságod nagybecsű rokonérzetében Békésmegye közönségét s fogadja, mely tiszteletünk kifejezését, mellyel maradunk, az 1869-ik évi dec. hó 13-án és folytatva Gyulán tartott bizottmányi közgyűléseinkből, Nagyméltóságodnak lekötözött szolgálói.

Jegyzette: Hajóssy Ottó első aljegyző.

Vasárnapi levelek.

IV.

Az 1848. XX. tc. 2. §-a így szól: „E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapítatik meg.“ Hogy ezen emelkedett szellemű törvény maig sincs életbe léptetve, mindnyájan tudjuk; hogy állami tekintetből nem léphetett életbe, sokan hiszik; hogy egyházi tekintetben, figyelembe véve a vele kapcsolatos 3. §-t is, mely szerint „minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek,“ életbe léptetése kívánatos, pénzügyileg lehetséges-e? kevesen kutattak; hogy életbe nem léptetése a községi iskolák alakulásának útjában áll, sokan odavetették, de nem bizonyították.

A tárgy nemcsak nagy, — de egyszersmind közérdekű is; megérdemli a szót.

Ha egy huszonegy éves, meg nem szüntetett törvény nem tudja a papirost elhagyni, annak oka vagy abban rejlik, hogy nem a szükség érzetének volt kifolyása, vagy abban, hogy legyőzhetlen akadályok álltak útjában. Országgyűlésünk szabadelvűsége megengedi, egyéni meggyőződés pedig parancsolja, hogy a második esetet vegyem fel.

„Tökéletes egyenlőség,“ gondolom, az lenne, ha vagy a nemkatholikus hitfelekezetek is úgy felgazdagíthatnának, mint a katolikus, vagy amazzok szegénysége erre is kiterjesztetnék. A katolikus klerus jogi kiváltságairól alig szükséges említést tenni, miután azok egyik vége már úgy is kerék alá került s majd csak odajut a másik is; a befolyásról meg még kevésbé, miután az csupán csak okozata vagy a kiváltságnak, vagy a gazdagságnak, vagy a miniszter egyéniségének. Az egész egyenlőségi kérdés a gazdagságon fordul meg. A nemkatholikus felekezetek felgazdagítása álmokképek is idétlen levén, marad gondolható a katolikus klerus vagyonának elszedése. Számba sem véve a cínek — királyi adomány, hagyomány, szerzemény — különféleségét, melyek alatt ama vagyon összehalmoztatott, mely már maga is nagyot nehezíthet a törvény végrehajtásán, maradjunk csak az elszedés általános fogalmánál.

Nem kell hozzá anyagelviség, csupán egy piciny kis észlelés, hogy az ember legkönnyebben megsebezhető részének a zsebet tartsuk. Miután nem vagyok oly éles látású, hogy még idáig a papban valami emberfeletti fedezhetem volna fel; kénytelen vagyok ezen emberi gyarlóságban, a vagyonhoz való erős ragaszkodásban, a papságot is osztoztatni. Igaztalan vagyok-e akár álta-

lános, akár részletes feltevésben? felel rá a történelem, mely minden benne feljegyzett úgy világi, mint papi vagyon elszedésnek melléje állítja a forradalmat, mint annak vagy megelőzőjét, vagy követőjét. Hasonló okok mindaddig hasonló okozatokra vezetnek, míg a természet törvényei meg nem változnak; a mire pedig még a mi kedvünkért is alig van kilátás. Bármekkora hazafiságot, bármily ügyes simulékonyt tegyünk is fel a kath. klerus felől a koronként fennálló kormányhoz: aligha várhatók tőle, hogy vagy ma elvezetésébe akár előlegesen beleegyezzen, akár utólagosan belenyugodjék. Nála a gazdagság annyira tényezője a létnek, hogy a fennforgó 2. §. végrehajtása esetében valószínűleg „hívei oltalma alá helyezné magát,“ nem mint birtokost, hanem mint vallásának olyan képviselőjét, a kinek megrövidítése magát a vallást fenyegetné. S nem lenne mit esodálni rajta, mert hisz köztudomású dolog, hogy a legbuzgóbb, leghitfelekezetibb ember is azonnal el van mint vallástalan, mint nemconfessionális itélve, mihelyt papságának nem anyagi érdekét hanem csak személye árnyának legkisebb csúcsát illeti is. E szerint a törvény végrehajtásának kérdése a szenvedély, még pedig a leg-hullámzóbb, a vallásos szenvedély terére lenne átvéve, tehát olyan terre, melyen a békés megoldás lehetetlen, a megoldás bizonytalan; bizonytalan, mert egy nyolcszáz éves vallási és politikai tényező, minő nálunk a kath. klerus, mely a koronától le egész az utolsó guynhóig mindenütt ezer meg ezer gyökeret eresztett, — mely a maga hatalmának védelmében fenyegetett érdekei nagyságánál fogva mindig résen áll, — abban dogmái határozottságánál fogva szabatosan következtet, szigorú fegyelmenél fogva egvittes, mely hívő híveinek lelkiismeretébe, a nemhívők jó részének becs- vagy haszonvágyába, s itt-ott mindegyiknek még nemzetiségi centrifugális aspiratiójába is erősen kapaszkodhatik, mondom, egy ily tényező nemcsak nagy, de huzamos ellenállást is fejthet ki, különösen nálunk, hol a politikai dolgok új rendnek kevés erélyes támogatója, de annál több nyílt és alattomos ellensége van. Pedig nekünk, tartozunk bármely hitfelekezethez, hazánk megrázkódtatását nincs okunk kívánni, a nélkül is eleget inog a föld alattunk. Én tehát, bármennyire sértse jogérvetemet az idézett 2. §-nak mostig való felfüggesztése, ezen felelősségiesen, mint két rosz közül a helyzet által kényszerítve választott kisebbiken, fenn nem akadok.

Aztán a törvény nem cseresnye, hogy benne válogathassunk; mert az egyik épen oly szent, épen úgy megtartandó, mint a másik. Ha hatályba lép a második, hatályba kell a harmadik, azon §-nak is lépnie mely az egyházak és

iskoláknak állami ellátást rendel; mert hisz a kath. klerus sem élhet meg a levegőből. Am de ez moróben lehetetlen. Az 1868-ik évi „Budapesti szemle“ 248-ik lapján nagyon takszerűen összeállított közoktatási országos költség lenne kevés híján 32 millió forint. A magyarországi papok létszámát tegyük igen könnyű számítással 16 ezerre, egynek-egynek a fizetését átlagosan csak ezer forintra, ime előtünk áll 16 millió forint. E két tétel összegének, 48 millió forintnak kellene tehát valahonnan kikerülni; de honnan? Ugy látszik, mintha erre igen könnyű volna a felelet: ahonnan eddig. Hogyan? az elszedett papi javak jövedelméhez hozzácsapjuk a létező egyházi adókat, országosakká tevén ezeket; ekként csupán az adó címe változnék, súlyosbodása nélkül a tehernek. No de ez csak látszik; mert ha az egyházi, különösen a protestans, jobbadán földben és terményekben s ezen kívül önkényt fizetett, sok helyen az országos adót is meghaladott adót reluálnók, nincs hatalom a világon, mely a reluátot behajthatná. Pedig ez a reluálás gyakorlati nehézségeinek még csak egyike. Az meg, gondolom, épen eszünkbe sem jut, hogy a közoktatási minister tárcáján, a mi életünkben, a had- vagy pénzügyminister könyörüljön meg.

De ha Magyarország inproductiv kiadásai ma megszünnének, ha azok az utolsó garasig mind a közoktatási minister tárcájába tétetnének is át: akkor sem tartanám a harmadik §-t érvényesítendőnek, úgy vélekedvén, hogy érvényesítésének nem a pénz, hanem az egyházak szabadsága a fő bökkenője. A vallás természetükből folyó, elutasíthatatlan egyéni szükségesség, s mint ilyen annyira személyes sajátunk, gyakorlatában annyira magán jogunk, hogy az bármely idegen befolyásnak még szellettől is irtózik. Már pedig aki tart bennünket, az okvetlenül be is foly reánk, befoly még akkor is, ha befolyani nem akar. Ez minden egyes fentartónál igaz; kétszeresen igaz az államnál, melynél a fentartás súlyához még a politikai hatalom sulya is járul s melynek előbb-odább talán azon törekvése is lehetne, hogy az egyházakra való befolyását politikai célokra használja fel. Innen van, hogy a protestansok, kik a vallás terén való függetlenség nélkülözhetlenségét mindig bölcsen belátták, államségely után nem csak nem kapkodtak, sőt a kintlátat is visszautasították. A protestansok ezen ova-tosságán hazánk ujonnan feléledt képviselői rendszere s az ez alapon alkotott 1868. L. t. c. 2. §. XIII. fejezetének 2. cizme változtatott ugyan valamit, de alkalmasint csak ideiglenesen, alkalmasint csak addigra, míg a felekezetek között a „tökéletes egyenlőség“ elérve s ennek alapján a „szabad egyház szabad államban“ — féle-

TÁRCA.

Emlékezzünk régiekről.

Miután több hónapok óta ingadozó egészségi állapotom, s mellette más aggasztó körülményeim itthon maradásra kényszerítettek, némi szórakozás végett, újabb és régibb könyvek olvasgatásával üzöm el a hosszabb esték unalmait.

Közelebb, a néhai atyám után maradt régibb könyvek közül, az ezeltől 80 évvel Bécsben megjelent „Magyar Hirmondó“ és „Hadi és más nevezetes Történetek“ című hírlapok bekötött néhány kötetét forgattam, s mondhatom, hogy a mennyiben az azokban megjelent cikkek érdekes világot vetnek az azon régi multbeli idő eseményeire, s különösen hazánk politikai, nemzetiségi, irodalmi, közgazdasági s más viszonyaira vonatkozólag, óhajtatásom volna, mint már azt pár évvel ezeltől, némely lapokba beküldött cikkeknek felelevenítésével tettem is volt, a „Békes“ hetilap tárcájában is azokból egyet s más közleni.

Miután azonban az ezen lap tárcájára szánt szűkebb terü hasábok inkább jelen korunk követelményeire alkalmazható cikkekkkel kell, hogy betöltsenek, és pedig különösen megynk haladását illetőleg: ez okból én csak is oly aprólékos böngészetekre szoritkozom, az azokból kiszedett közleményeim, melyek — hogy úgy fejezem ki magamat — a lapban megjelenő komolyabb tárgyú cikkeknek, mintegy „concoctio“-jaul szolgáljanak; — de soha más életrevaló, korszerű cikket a sorompóból ki ne szorítsanak.

Meg kell pedig jegyezmem, hogy a közlemények idézésénél az (M. H.) a „Magyar Hirmondó“, a (H. T.) a „Hadi és más nevezetes Történetek“ című régi hírlapok kötetét jelzi — az irmodor megtartása mellett.

Lássunk tehát néhányat, a mint következnek: (H. T.) 1791. év. lap 3. „A sebek orvoslása végett, nem csak Vármegyéi Közönséges Gyűlései kezdtek tartatni, hanem Ország Gyűlése is hirdettetett (mely már 26 esztendő óta nem történt) Budára. Megjött a Nemzeti nyelvnek s ruhának betsi. Sok jó szívű Hazafiak, kik a setéség idejében is láttak volt világozságot, méreg ellen va-

ló orvosságlu javallották szülött nyelvünk ügyének felvételét.

Mínthogy okos és jó Hazafiak sziv vezérlette Hazánk Attyait az Ország Gyűlésben: meg is esmerték az Anyai nyelv virágzását annak, a mi valósággal, t. i. a Nemzet virágozhatása eszközeinek, ugyan azért, egy kiváltképpen való tárgyává tették azt bölts tanácskozsásoknak Azon kezdetek s folytatották Gyűlések Historiájának megírását is. Egy tudós Magyar Társaságnak fel állításáról is gondolkoztak, s gondolkoznak még most is némelyek közülök. — stb. (Talán még máig is gondolkoznának, ha nagy Széchenyink s több jeles hazánkiai százezrekkel bele nem markoltak volna zsebjükbe az ige testé válandására. Közlő.)

(H. T.) Lap 25—26. A Nádor-ispánynak (Sándor-Leopold) házi Tisztjei s tselédjei is mind Magyarok. Egy Komornyikja olyan vagyon, a ki már Zemplén Vármegyében Szolgabírótságot viselt; de meg is tettik: mert már a Tsászárnál azért reménykedik, hogy engedje meg neki, hadd ő is viselhesen a zsebjé mellett oly kultsot, mint a milyet viselnek a Tsászári Komornyikok. (Külömböz ez a Kamarás urak kultsaiktól; hasonlít az Aulae Familiarisokéhoz.) Négy Huszárjai vagynak a Nádor-ispánynak, két belső, két külső. Amazoknak 25, ezeknek pedig 16 forint hónapi fizetése.

(M. H.) 1792. 20. lap. A Bétsbe jövő Török Követ minden napi szükségének laistroma: 300 tseléd kenyér, 150 zsemlye, 180 font ürü hus, 67½ font borju hus, 70 tsirke, 113-ad fél font vad hus, 3¼ font riskása, 203-ad fél font zsír, 113-ad fél font méz, 90 fnt tzukor, 90 fnt Tzieserl, 210 fnt tiszta liszt, 22½ fnt lisztáng, 22½ fnt Schetztyr, 33¼ fnt fa olaj, 250 tojás, 90 fnt Török kávé, 300 fagygyu, és 40 viaszgyertya, 3¼ fnt fabéj (zimmet), 2 fnt és ¼ az az egy oka Sáfrán, 1¼ f. mazeliz 4 oka rózsza viz, 30 drakma tzinóbrum, két drakma bisson, 100 drakma víza hójag, 1 oka kömény mag, 100 dr. timsó, 22½ f. rózsaméz, fél oka szekfü, fél oka Kartamom, fél oka bors, fél oka álkeremes, 100 drakma Kámfor, 12 oka pisztatzon, 33¼ f. asszú meggy, 22½ f. mondola, 45 f. Kürbintüsse, 22½ f. palma gyümölcs, 15 oka füge, 5 oka malozsa szőlő, 8 oka apró szőlő, 10 oka mogyoró, 4 oka mag nélkül való mal. szőlő, 1 oka törött buza, 1 oka bisom szappan, 20 oka közönséges

szappan, 5 vég közönséges gyolts, 10 oka száraz laska, 3 okb ostya, 3 oka legjobb féle sajt, 20 oka közönséges sajt, 20 drakma szerezsen dió, 100 dr. szegfü bors, 4 oka narancs virág viz, fél oka bisom liktárium, 500 f. veres hagyma, 25 f. olaj gyümöltés, 30 oka ecet, 20 oka só, 200 tzitrom, 10 oka gesztenye, 150 marha láb, 25 nyelv, 30 oka édes tej, 30 oka aludt tej, 20 oka túró, 100 fáklya, 25 oka árpakása.

Ezekhez járulnak még Birs és más nemű alma, körtvély, szilva, narants, görög és sárge dinnyék, s más jó féle gyümölcsök. Továbbá két káposzta, paréj, sóska, andivia, spárge, bori, paszuly (bab), apró kása, zöld borsó, zöld paszuly, mecolihlyt, artisóka, s több más e féle zöldségek és különbféle nemű halak. Végre szalma, széna, tűzifa elegendő.

(Leirni is sok, fizetni még több, de a sok eleséget fel-emészteni legtöbb: erre aztán lehetett csibukolni. Közlő.)

(M. H.) 42. lap. A napokban látni kívánta ő Felsőge maga szemével a penziók Laistromát, mely a Török Hadnak végétől fogva igen nagyra nevekedett: úgy, hogy reá ment esztendőnként 2 millióra a mit a Katonai és Polgári rendből való Pensionatusoknak kell kiadni. Nem is tsuda, mert a Seregek élőlsházai, és a tábori szekerek körül szolgált személyek közül, többen maradtak kenyér nélkül ezer nyoltzszáznál. A kinek tehát módja vagyon benne, hogy könnyítsen a Statuson a penzio-fizetés terhére nézve: — köteletségében áll, hogy azt tselekedje. — Vitéz Ob. L** ur hathatósan megbizonyította az által, hogy minekutánna oly szép jószágot nyert volna ő Felsőgétől, lemondattott a maga Felesége édes Anyjával néhai A** Komuendans O* Generalis ur Özevgyével a penziójáról s maga vállalta fel azon 600 forintoknak kifizetését, melyet kapott volt a meg nevezett Generalis asszony esztendőnként penzióban. (Hányan tehetnének mai időben is lényeges könnyítéseket, olyanok, kik nyugdíjra nem szorultak, mégis felvesznek ily cím alatt százakat, ezeket. — K.)

(M. H.) 45. lap. A Felső Rendeléseket, és Pátenseket nem a Lelki Atyák fogják ezentul el olvasni a Templomokban, hanem a bírák a Helységek közönséges Házaiknál. A Lelki Atyák is jelen fognak lenni azonban az efféle kihirdetéseken (publikációkon). (Ugy látszik,

igazán protestans elv valóitva nem lesz. Mert ha az egyházak, fizetettvén államilag, a képviselői kormány befolyásától netalán mentek maradhatnának is, nem menekülhetnének egy sokkal nagyobb veszélytől saját hiveik közönységétől, mely elháríthatlan, férge minden oly institutionnak, melynek fentartása egyenes áldozatunkba nem kerül.

Ha pedig a 3. §-t sem a 2-től elválasztani nem lehet, sem amannak terheit szegénységünkön fogva elviselni nem tudnók, sem következményeit egyházunk külső-belső megóvása szempontjából nem óhajthatjuk, ha ezen kívül a 2. §. végrehajtása ma még nagyobb bajt, mint áldást rejthet magában: valóban nincs miért minden szíre-szóra ez utóbbi felfüggesztésén lovagolni, ezt a protestans hiveknek botrány körül elébök vetni s egyfelől az illető felekezetnek, más felől a bizony nem ultramontan törvényhozásnak vagy akár a kormánynek képéhez vagdalni. E helyett sokkal hálásabbnak vélném odahatni, hogy a hitfelekezetek közötti egyenlőtlenség jogosultságának a hite mosódnék ki minden egyes hazánkiából. Hogyan? Erről, illetőleg arról, hogy a hitfelekezetek közötti egyenlőtlenség akadályai-e a községi iskolának, ha tehetem, máskor.

Csabai apróságok.

B.-Csaba, január 9.

Csak várom, hogy ugyan mikor hirdeti a világirodalom, hogy Csabán nagy vendégfogadó épült, de úgy látom, hogy hasztalan várom, agyon akarja hallgatni, bizonyosan azért, mert Csaba baloldali. De már ezt nem engedjük s ha más nemviszi jóhitűnk, megeselekszük magunk.

Igen mi a kereskedésnek menházat építettünk, hogy a ki buzánkat jön megvenni, magát kényelmesen elszá-lásolhassa. S még csak az a hiba van a dolognak, hogy a vasutól a fogadóig nem lehet eljutni, a nagy sárnak miatta.

Többek között, váltig bizonyítják a Klinker rendszer célszerű voltát, s mi még sem teszünk itt kísérletet, hol annak alkalmazása leginkább helyén volna, hanem hozatjuk cseppenint mesziről a drága követ, felhasználjuk rosszul, de ha jól megcsinálnók is, a kőut fentartása sokkal költségesebb, mint a téglauté.

De térjünk vissza a csabai nagy, emeletes fogadóhoz, melyben jan. 2-án megnyitási közvacsora volt. Az esz-

okor vehette kezletét a későbbben templom előttire változtatott hirdetés. K.)

(M. H.) 96. lap. Dániában a gabonát is úgy mérik ezentul, mint a húst, t. i. nem mennyiségére (quantitas) hanem nehézségére (pondus) nézve. (Akkor időben ez mint ritka, szokatlan eset említették fel, most már hazánkban is ez jött divatba.) K.

117. lap. Párisnak St-Honore nevezetű utzájában történt, hogy egy öl-beli kutyátska meg vész, s mind rendre harapdálly a gazd-asszonyait, t. i. három testvér Leányokat. A legifjabbik leányt a ki 14 esztendő volt, legelőbb kezdte érdekelni a veszetség. Orvost hívtak tehát s. a. t. — A legöregebb testvért ki vitte magával egy okos, és a maga felebarátja életét betsülni tudó Ember falura, s ígerte hogy ott meg fogja gyógyítani s. a. t. — Kötelességünknek esmertük közönségesé tenni ezen könnyű kúrát (orvoslás módját) a mely nem áll egyébből; hanem hogy ki kell mosni a sebet etzettel, azután vajjal elegyített etzetes ruhát kell reá rakogatni szüntelen, b) is kell adni a betegnek napjában négyszer, vajjal elegyített ser-etzéből annyit, a mennyi egy herbatés tsuporkának felébe fér, s ezt a napjában való négyszeri be adást így kell egynehány hetekig praktizálni (folytatni) ha nagy talált lenni a harapásból vett seb. — (Mit szólnak ehhez a szakértő orvos urak? K.)

131. lap. Dánia fő Városában Koppenhágában, egy zsidó vétetett be nem régiben a Kenyérstűtök tzhébe. Rövid időn más Tzéhéknek is lesznek Zsidó Mester Ember Tagjaik. (Mennyire szaporodott az idő óta? K.)

170. lap. Aradról Boldog Asszony Havának első napján. A Keresztényi szeretetnek egy igen nevezetes példáját közlöm az Urakkal, mely valóban megérdemli, hogy a Magyar Hirmondó által kikürtöltessék a két Magyar Hazában. Ez az: Békés Vármegyének Gyula nevezetű Mező Városában Szentegyházat építettek néhány esztendővel ezelőtt a Római Katolikusok. Mivel a Reformatusok sok segítségével voltak akkor a R. Katolikusokhoz az építésben: tehát most ezek is visszaadták s adják amazoknak a költséget. Mert negyven ezeret is kiállítanak minden kényszerítés nélkül a Reformatusok számára, a kik a mult ősön fogtak a magok Templomjok építéséhez. — (Örvendetes adat ez a régi sötét, mult időből arra, hogy Békésmegye akkor is már magáénak vallotta üdvöztünk azon tanát „Arról ismeritek meg egymást hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szerettek.” K.)

B. B.

me korszerű volt, mert ur, földész, kereskedő, iparos, körülbelül 150-en gyűltek össze. Szépen elhelyeztünk, hozzáálltunk az évéshez; arra inni dukált, s csakugyan felemelkedett a közbirtokosság elnöke, s csinos szavakkal éltette azokat, a kik a fogadó építését vezették, a kik azt építették és a fogadót, a ki abban bizonyára jó bort fog mérni. Egy másik a közbirtokosságért emelt poharat, egy harmadik a földmivelés, ipar és kereskedésért s így s úgy, hogy a ki evett, nem panaszkodhatott, hogy rá nem ihatott. Igen kedélyesen folyt a mulatság politika nélkül. A fogadót „Fiuménak” kereszteltük, a mit Fiuménak távirat útján tudtul adni egy szívvvel egy lélekkel elhatároztuk. Ezt mondhatom a mulatság fénypontjának, meg azt, hogy a honvédmeházra ivet nyitottunk és aláírtunk.

Mit mondok nem politizáltunk, de hogy nem, egyik deákpárti barátunk azt vette a fejébe, hogy ő annak a sok tigrisnek zeneszó és bor közt izibe bebizonyítja, hogy ők mily hamis téren állanak. Igaz, hogy már ekkor az elnök feltette volt a süveget, úgy éjjel után lehetett, sőt volt. No azt a kétségbeesett positiót aztán kiki elképzelheti, a melyet egy szál deákpárti barátunk, dacára jól megtermettségének elfoglalt, s el nem hagyni becsületbeli dolognak lenni vallotta. Bachrendszert, 48. forradalom, békés reform, az exigentiák tudománya, lehetőség és lehetlenség, szív és ész, minden chaotikus rendben kölcsönösen megvitatott. Deákpárti barátunk mint hős, úgy viselte magát, elvégre a Dunának vetette meg hátát Vácánál, magyarázván, hogy most már a személyes bátorság mit sem ér, mert most a gyutüspuska korában az ügyesség, a politika, az exigentiák tudománya határoz, például mondá itt a Duna Vácánál, itt voltunk mi, itt a muszka... de nem hagyták kibeszélni a tigrisek és ő minden tréfás félbeszakításra, imperterrite újra s újra kezdé, hogy az mind haszontalanság, mert az exigentiák tudománya stb például: itt a Duna, itt voltunk mi, itt a muszka... Így folyt a harc neki keseredetten, a lövegek füstje mindinkább elborítá a láthatárt, míg nem a fris reggeli szellő a füstöt szétoszlatván az tisztán volt látható. Hadi bulletin: a vivő felek positiókat megtartották, halni, meg nem halt senki, sőt ellenkezőleg deákpárti úgy mint baloldali mentek népet számlálni, mert ekkor már jan. 3. volt, Szakál bácsi pedig megszámlálhatlan és elolvashatlan praesidialisaiban égre földre esküdött, hogy így s így lesz azon ügynökkel, a ki jan. 3. reg. 8 órakor, ivvel, tollal, tentával bereischaftban nem áll.

— A csabai gözmalom ügye: született orvosok segítségével nélkül, meghalt orvosok segítségével ebben az esztendőben. Sikertült az ügybuzgóságnak több mint 800 részvényre aláírást szerezni; a crisis beütött, megijedtünk kétségbeestünk, hogy már ezentul nincs üdvösség, és siettünk az ügyet a semmisségbe temetni, a honnan eredt. Az előlegek, néhány krajcár híján, mennyit posta és nyomtatási költség felemészített, kinek-kinek visszaadtak. Legalább eldicsekedhetünk, hogy Csabának kevésbé mult, hogy gözmalma nem leit, de Gyulának épen semmi szesgyára nincs. Semmiből semmi. Piaczi trafika for ewer!

— A b.-csabai téglagyár ezt is az enyészet szelölje járja. Nagy hűhóval karoltuk fel, megvettük a földet jó drágán, s egyelőre abban állapodtunk meg, hogy míg a részletfizetések befolyának, az építkezéshez a pénz együtt lesz és arra nézve tájékozódunk, hogy miképp építsünk, körkemeczet-e, vagy nem, szalmára-e, fára vagy szénre? hogy addig téglát égetünk szokott módon részint magunknak, részint eladóra. Így is történt. Azonban: voltak a kik summásabban oly reménnyel jegyeztek, hogy pénzük hirtelen és nyereséggel megfordul, ezek csalatkoztak; a pénz megfogycokozott, ez is baj; az égetés sem sikertült úgy, a mint kellett volna, a mi a közönséges eljárással mindennapi dolog, de ha sikerült is, a közönséges téglá egyesületi, költségesebb adminisztrációval, a költséget meg nem bírja, nem is volt az tervben, hogy csak közönséges téglát termeljünk, hanem cserepet és mütéglafélét, tehát a tégláégetés, melyet jó, tehát drága időben kezdtünk, s rossz, pénztelen időben végeztünk — nem bizonyult be jó üzletnek — mindezen körülmények némelyeket oda hangoltak, hogy minden áron az egylet szétrobbantását tűzzék ki célul, tagadván most már az üzlet életrovalóságát, mely meg sem kezdett, tagadván a vásárolt földnek gyártásra alkalmas voltát, holott az Tatán megpróbáltatván jónak találtattott és bírálgatván az igazgatóság eljárását, holott a gyártás nem azon fordult meg, hanem ama közönséges tégláégető u. n. majsztereken, meg az időjárásos és időviszonyokon; — a nagyobb rész mindezt belátva az üzlet folytatását kívánja ugyan, de életkérdést magára nézve belőle még sem csinál s így noha az ügy még feladva nincs, sőt bizottság van kinevezve, mely a teendőket iránt véleményét adjon — mégis elmondhatjuk, hogy a csabai téglagyárt az enyészet szele csapkodja, és 1869-ki társulási

mozgalmunk a pénzügyet kivéve aligha nem teljes vesereséggel fog végződni, a mi azt mutatná, hogy mi itt az effélékhez még csekély érzékkel bírunk, a könnyű eredményt ugyan szeretnők, de megküzdeni az akadályokkal? ahhoz erő kell és bátorság, a mivel mi ily célra nem rendelkezünk.

Édes hajlék, kis lakom

Szalma- nádfedél

Benned bizton alhatom

Mig a harangot félre ném verik és a Sárréten nád kapható.

Külföldi rövid hírek.

Római tudósítások szerint, a zsinaton ott időző Stossmayer zágrábi püspök ellen gyilkossági merénylet kísértetett meg. A püspök éppen haza felé menvén, két ismeretlen egyén által megtámadtatott, a gyilkossági kísérlet azonban oda sietett személyek által meggátolatott. A merénylet indoka eddig ismeretlen.

Bonaparte Péter herceg ki negyedik fia Bonaparte Luciának I-ső Napoleon fivérének, Noir Viktort, a republikanus Rochefort barátját január 10-én meggyilkolta. Noir, egy Bonaparte és Rochefort között fennforgott sértési ügyben a mondott napon Tonvielle-el a herceghez menvén, ez alkalommal történt a szomorú eset. A herceg az igazságügyminister parancsára azonnal elfogatott. Noir temetése 12-én ment végbe, s az ekkori erős eső dacára, nagy néptömeg vett részt.

A „Reform”nak távirják Rómából, hogy az ott időző magyar királyné ő felsége e héten fog haza utazni. Triesztben ő felsége a király fogja várni.

A suez-csatorna teljesen megfelel a célnak. Eddig-gelé következő gőzösök haladtak át rajta: „Malta”, „The Boker”, „The Leith”, „The blue Cross”. Ez utóbbi a legnagyobb gőzös, kapitánya azt írja, hogy a hajózás a csatornán minden akadály nélkül folytatható.

Southerland angol hercegasszonyt ki magyar nyelvünket nem csak érti, hanem igen ékesen beszéli is, az angol királyné első udvarhölgyévé nevezte ki.

Ujdonságok.

— Békésmegye kórházában az 1869-ik év folytán gyógykezelés végett felvétetett 150 férfi 37 nő, 2 elmekóros férfi, 5 elmekóros nő, összesen 194 beteg. Az 1868-ik évről maradt ápolás alatt 11 férfi, 5 nő, 1 elmekóros férfi és 1 elmekóros nő összesen 18. Volt tehát 1869-ben ápolás alatt összesen 212 beteg. Ebből 131 Békésmegyebeli, 71 más megyebeli, 2 erdélyi, 3 csehországi, 3 lengyelországi, 1 olaszországi, 1 poroszországi. Fizetés mellett ápoltatott 92, ingyen vagy is alapítványilag 120. Gyógyultan elbocsátattott 150 javultan 6, gyógyulatlanul 24, meghalt 16, 1869-ik évről 1870-re ápolás alatt maradt 15.

— A torna-és tüzoltó-egylet — alapszabályai a kormánytól megerősítve leérkezvén — ma délelőtt tartja alakuló közgyűlését a városháza nagy termében.

— A magyarországi róm. kath. egyház autonómiaját szervező gyűlésre történendő választások meg-ejtése céljából, f. hó 27-én Gyulán a városháza termében gyűlés fog tartatni, melyen a szavazatok összeírásá-ra szükséges 5 tagú bizottságnak megválasztása fog eszközöltetni.

— A gyulai kör által e hó folytán tervezett táncvivalom, részvét hiány miatt nem fog megtartatni.

— A b.-csabai evang. egyházban a mult 1869-ik év folytán született 664 fi és 648 nő, összesen 1312. Meghalt finemü 370, nőnemü 352, összesen 722. És így szaporodott az egyház 590 lélekkel. — Eskettetett nő-telen 193, özvegy 66, összesen 259 pár.

Vegyes hírek.

— A főrendiház legközelebbi ülése január 20-án, d. e. 11 órakor lesz.

— Selmeccen Máriaissi János harmad éves bányászati hallgató pisztolyal vetett véget életének. Öngyilkosságának oka, hogy az ottani „Burschenschaft” Sylvestere-stélyén magyar dalt énekelt s e miatt a németek kigunyolták. Elégtételt követelve, ezek megtagadták tőle-s a tremből kidobták. Sértett önéretében haza sietett és szívének lött. A szerencsétlen azonban rosszul célzott s két napig szenvedett iszonyu kinokat. Ez már a huszadik öngyilkossági eset az ottani akadémián s majd mindegyik az ugynevezett „akadémiai viszonyok” következtében történt. Óhajtandó, hogy valamivel nagyobb gond fordítassék ezen akadémiai viszonyokra, melyek az országnak évenként tömérdek pénzbe kerülnek.

— Az aradi színházban közelébb majd nagy szerencsétlenség történt. Az egyik páholyban ugyan egy hölgy elájult, mire a megrémült páholyiak „vizet, vizet! és segítség!” kezdtek kiáltozni. A nagy közönség ast híven,

